

Goede raad?

Met het verschijnen van 'Een werkend perspectief' heeft de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid alweer zijn achtendertigste rapport aan de Regering uitgebracht. De boodschap is duidelijk. In vergelijking met de ons omringende landen is de omvang van de actieve beroepsbevolking hier niet alleen te gering, maar tevens neemt de deelname aan het arbeidsproces steeds verder af. Het lijkt alsof we in Nederland in een – mogelijk fatale – neerwaartse spiraal zijn terechtgekomen. De beleidsvraag luidt dan ook hoe het tij te keren, hoe trends zodanig om te buigen dat we in een opwaartse spiraal geraken. Als antwoord wordt in het rapport een heel scala aan beleidsmaatregelen gesuggereerd: verlaging van het minimumloon, verruiming van het begrip passende arbeid, vergroting van de afstand tussen lonen en uitkeringen, verbetering van de kinderopvang, flexibele pensionering, en zo meer. Noch de probleeminventarisatie, noch de aanbevolen maatregelen zijn erg nieuw. Toch is het een aardig rapport. Een omvattende probleeminventarisatie en een samenhangend beleid worden helder onder de aandacht gebracht van een groter publiek.

Toch laat lezing een wat onrustig gevoel achter. Heeft de Raad zich met dit rapport niet te dicht tegen de politiek aangevlijd? Laat hij zich niet wat al te graag gebruiken ter legitimering van al langer overwogen, pijnlijke overheidsmaatregelen? Wordt het wankele evenwicht tussen distantie en betrokkenheid daardoor niet verbroken? Toegegeven, het project waarvan dit rapport een voortvloeisel is, was in den beginne wat al te gedistantieerd van karakter. Het had toentertijd een nogal sterk theoretische inslag. Maar door gretig in te gaan op de vorig jaar gedane aanvraag van het kabinet om een concreet advies te geven 'over mogelijkheden ter verhoging van arbeidsparticipatie' lijkt de slinger naar de andere kant te zijn doorgeslagen. De smaak van politieke macht en invloed is kennelijk ook voor sommige raadsleden zoet. In de taakstelling van de Raad staat dat deze een onafhankelijk adviescollege dient te zijn dat dicht bij het beleid staat, maar met standpunten die vaak zullen afwijken van beleidsop-

vattingen op een bepaald moment. Terwijl politici en beleidsambtenaren zich in de dagelijkse beleidsvoering vaak noodgedwongen op de korte termijn richten, dient de Raad zich te richten op ontwikkelingen die op langere termijn de samenleving kunnen beïnvloeden. Bezondigt de Raad zich met dit rapport dus eigenlijk niet aan plichtsverzuim?

Zoals één zwaluw nog geen lente maakt, zo maakt één rapport nog geen winter. Het onrustige gevoel wordt echter versterkt door interne ontwikkelingen bij de WRR. Na het democratisch leiderschap van Quené en het 'laissez faire'-leiderschap van Albeda, lijkt nu een autocratische periode in het verschiet te liggen. Dat van de nieuwe, vorig jaar geïnstalleerde voorzitter Rutten. Het is een publiek geheim dat diens belangstelling nog steeds uitgaat naar de dagelijkse politiek. Hij is en blijft een gemankeerd politicus, die meer neigt tot betrokkenheid dan distantie. Maar niet alleen dat. Tegenspraak kan hij moeilijk velen. Onmiddellijk na zijn aantreden is hij begonnen de WRR naar zijn hand te zetten. Het eerste resultaat werd al snel zichtbaar. De secretaris, tevens directeur van het bureau, zocht een goed heenkomen bij de Koninklijke Bibliotheek. Een tweede door hem voorgestane verandering, die van een projectgerichte naar een meer functionele organisatievorm, is nog onbeslist. Een gewillige secretaris en een functioneel ondergeschikte staf maken politieke betrokkenheid makkelijker te realiseren.

Wat is nu het gevaar? Dat de WRR wat al te nauw met de dagelijkse politiek verweven raakt. Zijn bestaansrecht gaat daarmee, naast CPB en SCP, verloren. Een blik op de rapporten die sinds 1974 zijn verschenen, doet er verschillende uitsprongen: 'Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie' (1977), 'Basisvorming in het onderwijs' (1986), 'Allochtonenbeleid' (1989). Waarom? Omdat in deze rapporten eigenzinnige opvattingen worden geventileerd, gebaande paden worden verlaten, een echt nieuw perspectief wordt geopend. Los van wat de uiteindelijke merites van deze rapporten zullen blijken te zijn, is dit het nut van de WRR. Onbevangen verder te kijken dan regering, parlement en ambtenaren gewend zijn.

Goede raad is duur. Dat geldt ook voor de WRR. Niet alleen in termen van geld en inspanning, maar evenzeer in termen van vrijheid. Als de WRR een toegevoegde waarde heeft, is die niet alleen te danken aan zijn toekomstgerichtheid, maar ook aan zijn ongebondenheid en onbevangenheid. De WRR moet dan ook zijn eigen raad doen en niet die van de betaalmeeesters. Dan pas is het een goede Raad.

Wil Arts